

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ
1952

Ε.Υ.Δ. ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΤΟΚΗ (1736-1800)

ΟΜΙΛΙΑ
ΜΕΤΑ ΤΟ ΚΑΤΑ
ΙΩΑΝΝΗΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

Ἡ πρώτη χάρις, καὶ πηγὴ πάντων τῶν ἄλλων χαρισμάτων, ὅσα τὸ ἀνθρώπινον γένος ἔλαβεν ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ σαρκωθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐστὶ τῆς υἱοθεσίας τὸ χάρισμα. Ἡμεῖς, διὰ τὴν ἀμαρτίαν τοῦ προπάτορος ἡμῶν, ἡμεθα πάντες ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐστερημένοι τῆς ἐπουρανίου αὐτοῦ Βασιλείας. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, γενόμενος ἀνθρώπος, ἔλυσε διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ τὴν προπατορικὴν ἀμαρτίαν, καὶ εἰρήνευσε τὴν ἔχθραν, τὴν μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, καταλλάξας δὲ τὸν ἄνθρωπον τῷ Θεῷ, κατέστησεν αὐτὸν υἱὸν καὶ κληρονόμον τῆς αἰωνίου Βασιλείας αὐτοῦ. «Εἰ γάρ, ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον, καταλλαγέντες, σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ» (Ῥωμ. ε' 10). Καταδυόμενοι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, θάπτομεν ἐκεῖ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἀνακαινιζόμενοι ἐνδύομεθα τὸν νέον, τὸν ἀναμάρτητον Ἰησοῦν Χριστόν. «Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε, Χριστόν ἐνεδύσασθε» (Γαλ. γ' 27). Τοῦτο δὲ ἐστὶ χάρις· διότι δίδονται ἡμῖν οὐ διὰ τὰ κατὰ ἡμῶν ἔργα, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. «Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου» (Τίτ. γ' 5). Μεγάλῃ ἀληθῶς αὐτὴ ἡ χάρις! Χωρὶς αὐτῆς οὐδὲν θεῖον χάρισμα λαμβάνομεν, μετ' αὐτῆς δὲ δίδονται ἡμῖν πάντα τὰ λοιπὰ τοῦ Θεοῦ χαρίσματα. Ἄλλ' ἐξαρκεῖ ἄρα γε αὐτὴ μόνῃ ἡ χάρις πρὸς τὴν ἡμῶν σωτηρίαν; ναί· ἐκ τοῦ μέρους τῆς χάριτος ἀρκεῖ. «Τῇ γὰρ χάριτι ἐστὲ σεσωσμένοι» (Ἐφεσ. β' 8), διδάσκει ὁ θεσπέσιος Παῦλος· ἀλλ' ἐάν μὴ συντρέξῃ καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ θέλησις, οὐδὲν δύναται μόνῃ ἡ χάρις, διότι ὁ Θεός, ὅστις δίδωσι τὴν χάριν, αὐτὸς λέγει· «Ἐάν θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐάν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται· τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα» (Ἠσ. α' 19-20). Καὶ ὁ αὐτὸς δὲ Παῦλος, ὁ διδάσκων τό, «Τῇ γὰρ χάριτι ἐστὲ σεσωσμένοι», λέγει, «ὅτι ὁ Θεὸς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐ-

τοῦ» (Ῥωμ. β' 6). Ἡ χάρις ἐδόθη ἡμῖν ἐάν καὶ ἡ θέλησις ἡμῶν συντρέξῃ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν καλῶν ἔργων, ἡμεῖς ἐσμέν σεσωσμένοι. Περὶ τῆς χάριτος καὶ τῶν καλῶν ἔργων ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος γράφει οὕτως· «Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις· Παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα, ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν· καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι» (Τίτ. β' 11-12). Διὰ τούτων μανθάνομεν οὐχὶ μόνον, ὅτι τὰ κατὰ ἔργα ἀναγκαῖα εἰσι πρὸς τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, ἀλλ' ὅτι πρέπει καὶ νὰ ἐργαζόμεθα αὐτὰ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Ἡμεῖς, κατὰ τινὰς μὲν καιροῦς, πρόθυμοι φαινόμεθα εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν τοῦ Θεοῦ θελημάτων, κατὰ τινὰς δὲ πάλιν, ὀλοτελῶς ἀμελοῦντες, πίπτομεν εἰς τὰ τῆς ἀμαρτίας βάραθρα. Τὰς παρελθούσας τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς ἡμέρας, οἱ Χριστιανοὶ ἐγκρατευσάμενοι ὀπωσοῦν τῶν πονηρῶν ἔργων, νηστείαν, προσευχὴν, ἀγρυπνίαν, καὶ ἄλλα ἐτέλεσαν θεάρεστα κατορθώματα. Ἀπὸ τῆς σήμερον τινὲς σὺν τῇ νηστείᾳ καὶ τὸν χαλινὸν λύουσι τῆς κακίας, ἐκδίδονται εἰς τὴν ἀδηφαγίαν καὶ μέθην, εἰς τοὺς χοροὺς καὶ τὰ ἄτακτα παιγνίδια, εἰς τὰς αἰσχρολογίας καὶ κατακρίσεις, καὶ εἰς ἄλλα ἄθεσμα καὶ παράνομα ἔργα· ὧ ἀδικία μεγάλη, καὶ ἀμαρτία φρικτή! Τὴν ἑορτὴν, ἣτις ἐστὶν ἀφορμὴ ἀρετῆς, ποιοῦσιν ὑπόθεσιν ἀμαρτίας. Ὁ Θεός, ἀδελφοί μου, ὥρισε τὰς ἑορτάς, ἵνα, παραιτοῦντες τὰ ἔργα τῶν χειρῶν, ἐργαζόμεθα τὰ ἔργα τῆς ψυχῆς· «Πᾶν ἔργον λατρευτὸν (ἡγουν σωματικόν) οὐ ποιήσετε ἐν αὐταῖς, πλὴν ὅσα ποιηθήσεται πάση ψυχῇ, τοῦτο μόνον ποιηθήσεται ὑμῖν» (Ἐξόδ. ιβ' 16). Οὗτός ἐστιν ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, ὁ περὶ τῶν ἑορτῶν· παραίτησις παντός σωματικοῦ ἔργου, καὶ ἐργασία τῆς ἀρετῆς. Ἡμεῖς δὲ τὰ μὲν ἐργόχειρα παύομεν, ἀμελοῦντες δὲ τῆς ψυχῆς τὰ ἔργα, ποιοῦμεν τῆς σαρκὸς ἡμῶν τὰ θελήματα· ἡμεῖς περιμένομεν τὰς ἑορτάς, ἵνα παύσωμεν τὰ ἐργόχειρα, καὶ ἀφιερῶσωμεν ἑαυτοὺς οὐχὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς ψυχῆς, ἀλλ' εἰς τὰ ἔργα τῆς ἀνομίας· Χριστιανοὶ πλανώμεθα! τοιαύτας ἑορτάς μισεῖ ὁ Θεὸς καὶ ἀποστρέ-

φεται· «Τὰς ἐορτάς ὑμῶν», λέγει διὰ τοῦ Ἰθαίου, «μισεῖ ἡ ψυχὴ μου» (Ἠσ. α' 14)· διὰ δὲ τοῦ προφήτου Ἀμμὼς κηρύττει· «Μεμίσηκα, ἀπώσμαι ἐορτάς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ θυσίας ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν» (Ἀμ. ε' 21).

Ὅτε ὁ Θεὸς ὤρισεν εἰς τοὺς Ἑβραίους τὴν τελετὴν τῆς πρώτης καὶ μεγάλης ἐορτῆς τοῦ Πάσχα, ἠθέλησε πρῶτον νὰ φύγωσιν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου· «Καὶ ἐξάξεις τὸν λαόν μου, τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, ἐκ γῆς Αἰγύπτου» (Ἐξόδ. γ' 10)· εἶτα ἐλθόντες εἰς τὴν ἔρημον, ἐκεῖ νὰ ἐορτάσωσιν· «Ἐξαπόστειλόν τὸν λαόν μου, ἵνα ἐορτάσωσί μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ» (Αὐτ. ε' 1). Διατί εἰς τὴν ἔρημον ἢ ἐορτῆ, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον; Χωρὶς λόγου οὐδὲν προστάζει ὁ Θεός· τί λοιπὸν σημαίνει ἡ φυγὴ τῆς Αἰγύπτου; Εἰς τὴν Αἴγυπτον, ταραχὴ καὶ σύγχυσις· εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἡ δουλεία τοῦ Φαραῶ· προστάζει λοιπὸν ὁ Θεός, ἵνα φύγωσιν τὴν Αἴγυπτον ἐν τῇ τελετῇ τῆς ἐορτῆς, ἵνα μάθῃς, ὦ Χριστιανέ, ὅτι, ὅταν ἐορτάζῃς, πρέπει νὰ φύγῃς τὴν ζάλην τῶν παθῶν σου, νὰ ἀπομακρύνῃς τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν, καὶ νὰ ἀποτινάξῃς τοῦ Σατανᾶ τὴν δουλείαν. Οἱ Ἑβραῖοι, ἐλθόντες διὰ τὴν ἐορτὴν εἰς τὴν ἔρημον, πρῶτον λυτροῦνται τῆς αἰχμαλωσίας, πίνουσι τὸ ὕδωρ τὸ ἐκ πέτρας, τρώγουσι τὸ μάννα τὸ οὐράνιον, περιτέμνονται τὴν σάρκα, καὶ ἔπειτα ἐορτάζουσι τοῦ Πάσχα τὴν ἐορτὴν. Χριστιανέ, ἐλθέ καὶ σύ, ὅταν ἐορτάζῃς, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· αὐτὴ ὠνομάσθη ἔρημος ὑπὸ τοῦ Προφήτου, λέγοντος· «Πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου» (Ἠσ. ιδ' 1)· καθότι ἔρημος ἦν πάσης χάριτος, πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ· λύσον τὸν δεσμὸν τῆς ἀμαρτίας σου, πῖε, ὡς ἡ Σαμαρεῖτις, τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν τὸ ἀλλόμενον, ἦγουν τοῦ λόγου τὴν διδασκαλίαν, «τὴν πηγάζουσαν ἐκ τῆς πέτρας, ἣτις ἐστὶν ὁ Χριστός» (Α' Κορ. ι' 4), περίτεμε πᾶσαν κακὴν ἐπιθυμίαν σου, μετάλαβε τὸ μάννα τὸ ἀληθινόν, ἦγουν τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, καὶ οὕτως ἐορτάζεις ἐορτὴν ἀγίαν, ἀληθινὴν, καὶ θεοπρεπῆ.

Οἱ εἰδωλολάτραι οἱ τυφλοὶ καὶ τρισάθλιοι διὰ τῶν ἀμαρτημάτων ἐτέλουν τὰς ἐορτάς αὐτῶν· ἀσέλγεια καὶ ἀκολασία ὑπῆρχεν ἢ ἐορτῆ τῆς Ἀφροδίτης· μέθη καὶ κραιπάλη καὶ ἀσωτία, ἢ ἐορτῆ τοῦ Διονύσου· πολυφαγία καὶ φωναὶ καὶ ἀταξία, ἢ ἐορτῆ τοῦ Κρόνου· πονηροὶ οἱ Θεοί, πονηραὶ καὶ αἱ ἐορταὶ αὐτῶν. Ἡμεῖς δὲ οἱ Χριστιανοὶ ἐορτάζομεν, «οὐκ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ,

οὐδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εὐκρινείας καὶ ἀληθείας» (Α' Κορ. ε' 8)· ἅγιος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἅγιοι καὶ αἱ ἐορταὶ αὐτοῦ.

Ἐορτὴ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐστὶν οὐχὶ μόνον ἡ ἀργία τῶν ἐργοχείρων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπραξία πάσης ἀμαρτίας. «Πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε ἐν αὐταῖς» (Ἐξόδ. ιβ' 16). Οὐχὶ μόνον ἡ ἀργία παντὸς ἔργου σωματικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐργασία τῶν ἔργων τῆς ψυχῆς ποιεῖ τὴν ἐορτὴν· «Πλὴν ὅσα ποιηθήσεται πάση ψυχῇ τοῦτο μόνον ποιηθήσεται ἡμῖν». Παύετε τὰ ἐργόχειρα, παύσατε καὶ τὰς κακίας· «Ὡς ἐν ἡμέρᾳ, ἐορτῆς, εὐσχημόνως περιπατήσατε, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ξιδοῖς καὶ ζήλω» (Ρωμ. ιγ' 13). Ἀργεῖτε τῶν σωματικῶν ἔργων, ἀλλὰ ποιήσατε τὰ ἔργα τῆς ψυχῆς· ὅποια δὲ εἰσι ταῦτα, διδάσκει ἡμᾶς ὁ θεῖος Ἀπόστολος, λέγων· «Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθοσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια» (Γαλ. ε' 22). Θέλει, ναί, ὁ Θεός, ἵνα εὐφραινόμεθα ἐν ταῖς ἐορταῖς· «Καὶ εὐφρανθήσῃ», λέγει, «ἐν τῇ ἐορτῇ σου, σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου, καὶ ὁ λευίτης καὶ ὁ προσήλυτος, καὶ ὁ ὄρφανός, καὶ ἡ χήρα, ἢ οὖσα ἐν ταῖς πόλεσί σου» (Δευτ. ιστ' 14)· ἀλλὰ ποῖαν εὐφροσύνην λέγει; τὴν ἀναμάρτητον, τὴν ἀληθινὴν, τὴν πνευματικὴν, τὴν χαρὰν καὶ εὐφροσύνην, ἣν προξενοῦσι τὰ καλὰ ἔργα· αἱ προσευχαί, αἱ δοξολογίαι, τὰ ψάλματα, ἢ ἐξήγησις τῶν θείων Γραφῶν, ἢ ἀνάγνωσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ἢ πνευματικὴ νοουθεσία, ἢ περιποίησις τῶν πτωχῶν, καὶ ἡ λοιπὴ τῆς ἀρετῆς ἐργασία, ταῦτά εἰσιν ἢ ἀληθῆς εὐφροσύνη· ταῦτα συνιστῶσι τὴν ἀληθῆ καὶ τῷ Θεῷ εὐπρόσδεκτον ἐορτὴν· ταῦτά εἰσιν ἢ ὁσμὴ τῆς εὐωδίας τῶν ἐορτῶν περὶ ἧς ὁ Θεός εἶπεν· «Ἐν ταῖς ἐορταῖς ὑμῶν ποιῆσαι ὁσμὴν εὐωδίας» (Ἀριθ. ιε' 3). Διὰ τούτων λοιπὸν σπουδάσωμεν, ἀδελφοί, ἐορτάσαι τὴν λαμπροφόρον ταύτην ἡμέραν, καὶ τὰς λοιπὰς ἀγίας ἐορτάς, «λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς· ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ» (Ἐφεσ. ε' 19)· ἵνα ἐκ τῶν προσκαίρων τούτων ἐορτῶν καταντήσωμεν εἰς τὴν πανευφρόσυτον καὶ αἰώνιον ἐορτὴν τῆς βασιλείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

